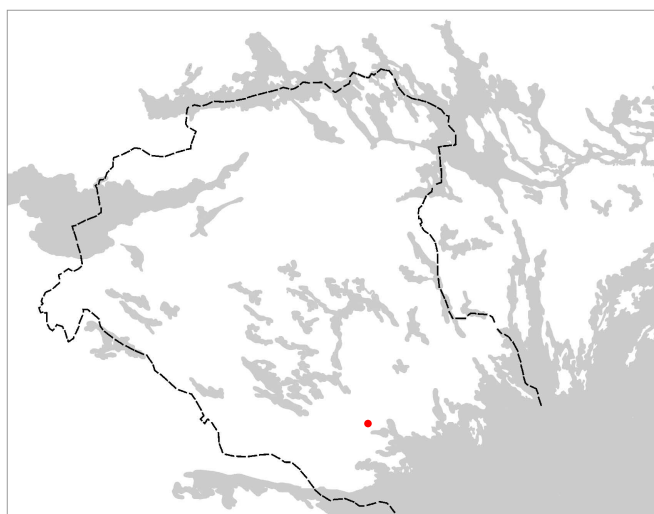

Särskild utredning

Ärila Golfbana

Arnö 1:3, Nikolai socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län

Ingeborg Svensson

Särskild utredning

Ärila Golfbana

Arnö 1:3, Nikolai socken, Nyköpings kommun, Södermanlands län

Ingeborg Svensson

ARKEOLOGISKA MEDDELANDEN 2002:17

© 2002 Sörmlands museum

Beställningar kan göras hos:
Landstinget Sörmland
Kultur & utbildning Sörmland
SÖRMLANDS MUSEUM
Box 314, S-611 26 Nyköping
arkiv.bibliotek@kuf.dll.se

Grafisk form och layout: Lars Norberg och Patrik Gustafsson.
Omslag och inlaga är reproducerad vid Sörmlands museum.
Kart- och ritmaterial: Ingeborg Svensson
Omslagsbild: Södermanlands län. Undersökningsområdets geografiska läge
markerat med röd punkt.

Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket. Medgivande 97.0350

Nyköping 2002

ISSN 1402-9650

Innehåll

Utgångspunkt 4

Syfte och metod 4

Syfte
Metod

Landskap 4

Natur
Kultur

Beskrivning av den särskilda utredningen 6

Inledning
Det äldre kartmaterialet
Inventering
Sökschakt
Objektsbeskrivningar
Registrerade lämningar

Hänvisningar 11

Källor
Litteratur

Administrativa uppgifter 11

Bilagor 12

1. Schakttabell
2. Anläggningsregister
3. Profilritningar
4. Planritningar
5. Schaktplan över västra utredningsområdet
6. Schaktplan över östra utredningsområdet

Utgångspunkt

Den arkeologiska enheten vid Sörmlands museum har under perioderna 020318-020319 och 020410-020412 utfört en särskild utredning. Utredningen utfördes med anledning av att Ärila Golfklubb planerar att bygga ut nuvarande golfbana med ytterligare arton hål. Den nuvarande golfbanan är belägen vid Ärila, Nikolai socken, Nyköpings kommun i Södermanlands län (Se figur 1).

Utredningsområdet utgjordes av två delområden belägna längs med båda sidorna av Nävekvärnsvägen. Det aktuella utredningsområdet sträckte sig från avfarten till nuvarande golfbanan och Ryssbergen ned till avfarten mot Segelsta. Bredden på delområdena varierade mellan cirka 100 och 500 meter, medan längden var cirka 1,5 kilometer i nord-sydlig riktning (Se figur 2). Uppdragsgivare var Ärila Golfklubb. Beslut i ärendet är fattat av Länsstyrelsen i Södermanlands län enligt 2 kap 11 § lagen (1988:950) om kulturminnen mm (Lst dnr: 431-9335-2001).

Ansvarig för utredningen var Ingeborg Svensson som också har sammanställt föreliggande rapport. Vid besiktning och inventering (etapp 1) deltog Fredrik Engman som också utfört den historiska kartstudien. Vid sökschaktning och dokumentation (etapp 2) deltog Björn Petterson.

Syfte och metod

Syfte

Syftet med den särskilda utredningen var att fastställa om fornlämning kommer att beröras av det planerade arbetsföretaget. Utredningens resultat ska utgöra ett beslutsunderlag för länsstyrelsen och uppdragsgivaren inför en fortsatt hantering av ärendet.

Metod

Utredningen var uppdelad i två steg. I utredningens etapp 1 utfördes en genomgång av fornminnesregistret (FMR) med tillhörande ekonomisk karta samt den topografiska kartan. Därutöver genomfördes en kartstudie av äldre historiska kartor (tillkomna före år 1900) över utredningsområdet (se kapitlet Äldre historiska kartor). Genomgången av arkiv- och kartmaterialet gjordes för att få en uppfattning om förutsättningarna för förhistorisk och historisk bebyggelse samt för att påvisa indikationer på fornlämningar inom området. Därefter utfördes en inventering av de aktuella utredningsområdena samt en besiktning av tidigare registrerade fornlämningar och kulturlämningar.

Etapp 2 innebar att ett antal sökschakt grävdes inom de två utredningsområdena med hjälp av en traktor-grävare. Sökschaktens placering bestämdes utifrån den genomförda inventeringen, de tidigare kända fornlämningarnas lokalisering i landskapet samt kart- och arkivstudien. Syftet med sökschaktningen var att spåra ovan mark ej synliga fornlämningar.

Samtliga sökschakt och påträffade anläggningar mättes in digitalt. Påträffade anläggningar beskrevs i text och dokumenterades i plan- och profil på ritfilm i skala 1:20. Under utredningen utfördes fotodokumentation med hjälp av digitalkamera.

Landskap

Natur

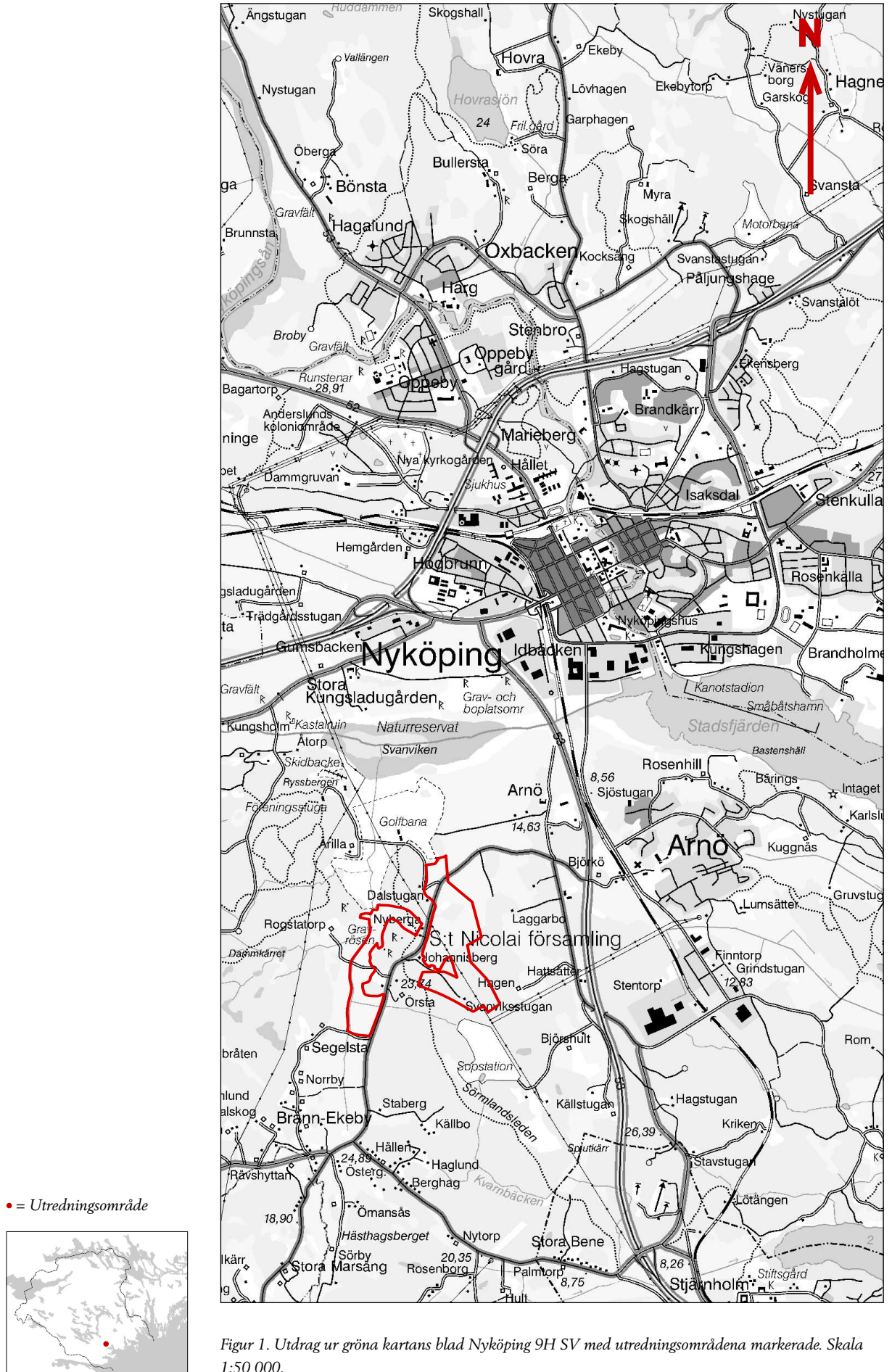
De två utredningsområdena ligger cirka fyra kilometer sydväst om Nyköping och sträcker sig i nord-sydlig riktning från Ärila ned till Segelsta på ömse sidor om vägen ned mot Bränn-Ekeby och Tunaberg (se figur 1 & 2).

Det västra området är beläget i en dalgång som sträcker sig mellan Marsviken i söder och Svanviken/Kiladalen i norr. Dalgången består idag av uppodlad åkermark vilken gränsar till skogsbeväxta höjdparter och berg i dagen. Höjdskillnaderna är på sina ställen stora mellan dalens botten och de högsta bergen. Ett exempel är vid Ärila där skillnaden uppgår till 45 meter. Genom utredningsområdet går idag ett större dike i nord-sydlig riktning, vilket har sitt utlopp i Svanviken. Diket begränsar utredningsområdet åt väster.

Det östra utredningsområdets norra delar utgörs av uppodlad åkermark med impediment, medan de södra delarna utgörs av skogsmark med berg i dagen. De skogsbeväxta höjdparterna sluttar ned mot ett något sankt gräsbevuxet parti, vilket idag utnyttjas som kraftledningsgata. På den äldre ekonomiska kartan (1958) kan man utläsa att en mindre del av området då är betecknat som betesmark vilken tidigare varit åker.

Kultur

De aktuella utredningsområdena är belägna i en mycket fornlämningsrik bygd. Lämningar från bronsålder fram till historisk tid visar på en lång kulturhistorisk kontinuitet. Majoriteten av fornlämningarna utgörs av gravar från bronsålder och järnålder. Det stora antalet rösen och ensamliggande stensättningar gör att tyngdpunkten torde ligga i bronsålder och äldre järnålder. I anslutning till vissa rösen finns även talrika förekomster av skålgropar. Gravgrupper och gravfält ingår också som en integrerad del av fornlämningsmiljön. Några

av gravfälten från yngre järnålder kan ses i relation till äldre övergivna tomter eller till nu känd bebyggelse. Så hör troligen RAÅ34 till Svanviks gamla bytomt och RAÅ 37 och möjligen RAÅ 350 till Årila. Gravfält RAÅ 132 som består av gravar från både äldre och yngre järnålder kan troligen knytas till Örsta (se FMR). En del av de gårdslägen som är i bruk idag kan ha kontinuitet ned i medeltid och i förhistorisk tid.

I anslutning till det västra utredningsområdet har tidigare en arkeologisk undersökning genomförts. Den utfördes med anledning av att den nuvarande golfbanan anlades i början av 1970-talet. Vid det tillfället undersöktes och borttogs två husgrunder tillhörande Svanviks gamla tomt (RAÅ348). Dokumentation är dock något bristfällig då den endast informerar om att husgrunderna borttagits (ATA Dnr: 3033/74).

Inom det östra utredningsområdet finns ett antal fornlämningar registrerade. Fornlämningsbeståndet utgörs av Skrindstorps gamla tomt (RAÅ 314) och två runda stensättningar (RAÅ 125). Utöver dessa finns inom området ett par kulturlämningar i form av stensättningsliknande lämningar (RAÅ 115, RAÅ 120) och ett område med odlingsrösen. Från historisk tid finns Svanviksstugan (RAÅ 149) en ryggåsstuga med torvtak under tegeltak, lockribbpanel och inklädda knutar. (se FMR) Skrindstorps gamla tomt består av bebyggelseämningar inom ett 80x40 meter stort område. De utgörs av två husgrunder och en källargrop. Bebyggelsen finns markerad på 1600-talskartor under namnet "Skrenstärp" och det äldsta skriftliga belägget härstammar från 1505 då som "j skreingxtorp"(FMR/DMS).

De två utredningsområdena är belägna i rik fornlämningsmiljö med utpräglade brons- och äldre järnåldersmiljöer. Området innehåller därför mycket goda förutsättningar för en bebyggelse från dessa tidsperioder. Eventuellt kan det i samband med Skrindstorps gamla tomt finnas dolda lämningar och kulturlager från förhistoriska boplatzfaser. Inom utredningsområdet finns även förutsättningar att påträffa boplatzlämningar från neolitikum, då det östra området till viss del är beläget på en höjd av 25 meter över havet.

Beskrivning av den särskilda utredningen

Inledning

Utformningen av den planerade golfbanan är tänkt att anpassas efter den rådande topografin. Det är främst i den idag odjade åkermarken som de

planerade markingreppen kommer att utföras. Tanken är att impediment och åkerholmar ska bevaras som naturliga inslag inom golfbaneområdet. Med anledning av detta kommer ett antal idag kända forn och kulturlämningar inom de båda utredningsområdena enligt uppgift ej att beröras. Detsamma gäller vissa av de under inventeringen nypåträffade lämningarna/objekten. Med anledning av det ovanstående gjordes prioriteringar vid utförandet av etapp 2 i den särskilda utredningen. Majoriteten av sökschakten förlades därför till stor del i dagens åkermark då det framför allt är inom dessa områden som de planerade markingreppen är tänkta att utföras.

Det äldre kartmaterialet

De aktuella utredningsområdena berör ett flertal äldre fastigheter, såsom Årila, Svanvik, Skrindstorp och Örsta. Av dessa ligger endast Skrindstorp (RAÅ 314) i sin helhet inom det östra utredningsområdet. De resterande fastigheterna är belägna i anslutning till det västra utredningsområdet och berörs endast till vissa delar av den aktuella utredningen.

Nordvästra delen av utredningsområdet omfattar Årila bys ägor, vilka enligt nedan nämnda karta bestod av 1 mantal skatte-, 1 mantal krono- och 1 mantal utjord. Över Årila by upprättades en karta år 1693 av lantmätare Eric Agnér (Nikolai sn, akt 10). Kartan omfattar endast byns inägor, det vill säga bytomtens placering samt utbredning av åker och äng. Således berör inte denna karta utredningsområdet. Öster om Årila ligger Svanvik, vilken har varit frälsegård under Arnö säteri (Almquist 1934, s. 171f). Över gården upprättas en karta över åker och ängsmark år 1734 av lantmätare M J Rivell (Nikolai sn, akt 44). Svanviks södra delar berör delar av utredningsområdet. Enligt avmätningsskattan framgår att området till största delen har nyttjats som åkermark. Åkermarken var indelad i mindre tegar och enligt kartan fanns ett flertal impediment belägna i åkermarken. Inget spår av impedimenten syns i dagens odlingslandskap.

Nästa karta av intresse över Svanviks ägor är en åker och ängsavnätning upprättad över Arnö säteri år 1824 av lantmätare G Jungström (Nikolai sn, akt 104). Kartan är intressant då den ger information om att vägsträckningen har förändrats inom Svanviks sydvästra delar. Tidigare delades vägen i två innan den anslöt till den större Nävekväsvägen. En av vägarna svängde av åt sydöst och följde åkerns rundning så att en mindre triangulär yta bildades mellan vägarna. Här har den vägen tagits bort och den triangulära ytan nyttjas som ängsmark. De tidigare nämnda impedimenten är bortodlade, vilket tidsfäster borttagandet till tiden mellan de båda kartornas tillkomst.

I utredningsområdets sydvästra del berörs fastigheten Örsta (*Öresta*), vilken utgjordes av 1 mantal skattejord fördelat på två gårdar markerade med A (*Över-Öresta*) respektive B på en avmätningsskarta från år 1694. Kartan är upprättad av lantmätare Eric Agnér (Nikolai sn, akt 19). Den särskilda utredningen berör området väster och söder om gården Över-Örsta. Kartan visar att ett större impediment med beteckningen berg var beläget söder om gården. Impedimentet fungerar som en naturlig gräns mellan åkermarken, vilken var fördelad på två gårdar, Väster respektive Södergården. Gårdarna är i sin tur uppdelade i olika mindre åkerytor. Åkermarken brukades troligen inom ramen för tvåsåde, vilket uppdelningen av marken i två gårdar antyder. Söder om åkermarken låg byns huvudsakliga ängsmark vilken delvis anges som sank.

Inom det östra utredningsområdet finns idag lämningar kvar efter Skrindstorps gamla bytomt (RAÄ 314). Skrindstorp var frälsegård under Arnö säteri och bestod av 1 mantal frälsejord år 1654 (Almquist 1934, s. 171 och 1935, s. 419f). Gården brukade sin mark i tvåsåde, vilket framgår av en skatteläggningsskarta från år 1767 upprättad av lantmätare G. Vahlström (Nikolai sn, akt 57). Åkermarken var belägen norr om gårdstomten och var uppdelad i Östra respektive Västra gårdet. Söder om gårdstomten låg Södra hagen, vilken till största delen bestod av ett större berg men även på sina ställen utgjordes av magert bete. Söder om hagen låg ängsmarken vilken utgjordes av mossvall, bevuxen med lövskog, björk och videbuskar.

År 1900 utfördes uppmätningar för häradskartan. Häradskartan kom sedan att kompletteras avseende fastighetsgränser, större vägar samt järnvägar varefter den trycktes år 1924. Kartan visar att åkermarken har utökats på bekostnad av ängsmarken runt gårdarna- och byarna. Längs med Nävekvärsvägen, mellan Skrindstorp och Örsta, har tre torp etablerats. Torpen finns kvar idag och bär namnen Nyberga, Johannisberg och Gustavsberg. Ytterligare torpbebyggelse som har uppkommit är Svanslund och Dalstugan. På häradskartan finns nu även information om Svanviksstugan (RAÄ 149) här nämnd som Sandviksstugan. Gårdarna Svanvik och Skrindstorp har dock lagts öde, men finns kvar som namn på kartan.

Inventering

Inventeringen utfördes under två dagar. De två utredningsområdena inventerades och alla nypåträffade objekt markerades ut på ett ortofoto samt dokumenterades i text. De påträffade objekten koordinatsattes med hjälp av en GPS. Sammanlagt påträffades sex objekt under inventeringen, tre i det västra området och tre inom det östra utredningsområdet (se figur 2). Utöver dessa objekt noterades

ett antal boplatslägen där möjligheten fanns att påträffa lämningar med hjälp av sökschaktning. Två av de påträffade objekten har klassificerats som fasta fornlämningar (objekt 1 och objekt 2) och har fått fornlämningsnummer, RAÄ427 respektive RAÄ426. De resterande objekten har inte fornlämningsstatus då de anses vara av yngre datum och tillhör nyare tid. Om möjligheten finns att undvika dessa inom ramen för den planerade exploateringen så ska det eftersträvas. Utöver inventeringen, utfördes en besiktning av tidigare registrerade lämningar inom och i närheten av de aktuella utredningsområdena.

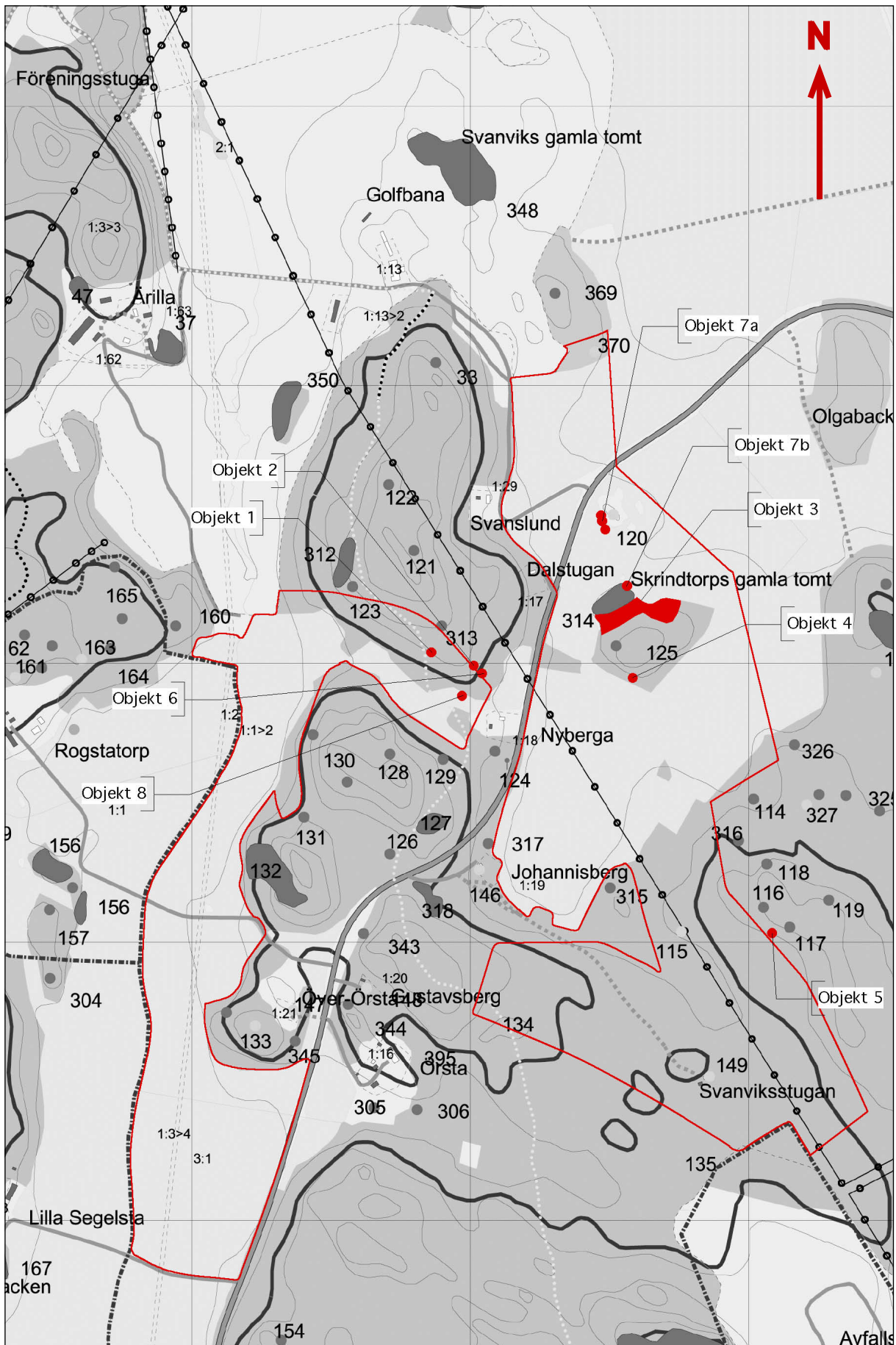
Sökschakt

Sammanlagt grävdes 53 sökschakt med hjälp av en grävmaskin, 19 stycken inom det västra utredningsområdet och 34 stycken inom det östra (se bilaga 5 & 6). Sökschaktens längd varierade mellan 7 och 15 meter och grävdes ned till opåverkad mark. Schaktens bredd uppgick till 1,60 meter. Placeringen av schakten bestämdes utifrån resultatet av inventeringen, den tidigare kända fornlämningsmiljön samt gynnsamma topografiska lägen under skilda tidsperioder. Schakten förlades i huvudsak till idag odlad åkermark vilken gränsade till höjdparter och impediment. Ett mindre antal sökschakt grävdes i skogsmark. För närmare information om schaktens innehåll och påträffade anläggningar, hänvisas till resultattabellen (s. 10) samt bilaga 1 och 2.

Objektsbeskrivningar

Objekt 1, Gravgrupp, RAÄ 427. (x6512020, y1567930) Inom det västra utredningsområdet cirka 150 meter nordväst om Nyberga påträffades två stensättningar vid inventering. Stensättningarna låg i blockrik, glest bevuxen skogsmark som sluttade åt söder. Cirka 55 meter söder om gravgruppen tar åkermark vid. Objektet är beläget cirka 30 meter över havet. 1) Rund stensättning. Anläggningen är 4 meter i diameter och 0,4 meter hög. Fyllningen består av 0,2-0,4 meter stora stenar, vilka delvis är övermossade. I gravens sydvästra del finns en antydning till kantkedja. Cirka 5 meter NNO om stensättningen påträffades 2) Triangulär stensättning. Anläggningens sidor är 4 meter långa och gravens höjd uppgår till 0,3 meter. Fyllningen består av 0,1-0,4 meter stora stenar vilka delvis är övermossade. Tre hörnstenar kunde iaktas i S, NV och NO. Tydlig kantkedja i SV bestående av 0,4 meter stora stenar, vilka är lagda i sin längdriktning. Gravgruppen och dess närområde ska om möjligt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

Objekt 2, Grav. Rund stensättning, RAÄ 426. (x6511996, y1568006) Cirka 100 meter öster om objekt 1 påträffades en rund stensättning vid inventering. Graven ligger i glest bevuxen skogsmark som

Figur 2. Utdrag ur fastighetskartan (GSD) med utredningsområden samt påträffade objekt markerade med rött. Skala 1: 10 000.

sluttar åt söder. Cirka 50 meter öster om graven tar åkermark vid. Objektet är beläget cirka 25-30 meter över havet. Anläggningen är 8 meter i diameter och 0,3-0,4 meter hög. Fyllningen består av runda, övermossade stenar, vilka är 0,3-0,4 meter stora. Söder om graven finns en plan yta, vilken möjligen är en rest av en äldre åker. Runt om finns ett antal stensamlingar, troligen röjningsrösen. Graven ligger strax utanför det aktuella utredningsområdet. Graven och dess närområde ska om möjligt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

Objekt 3, Fossil åkermark. (x6512083, y1568354) Objektet påträffades inom det östra utredningsområdet vid inventering, söder och öster om Skrindstorps gamla tomt (RAÄ 314), vilken är registrerad som fast fornlämning. Området är beläget i skogsmark bestående av lövskog/lövsly, i en flack till plan norrsluttning. Området avgränsas av dagens åkermark i norr och begränsas i söder och väster av berg i dagen. Objektet är beläget cirka 10-15 meter över havet. Lämningen utgörs av fem skilda åkerytor samt en stentipp. Sammantaget uppgår området till en yta om cirka 150x20-60 meter i öst- västlig riktning. 1) Stentippen är belägen i områdets östra del. Den är oregebunden till formen, cirka 22x20 meter stor och 0,2-0,5 meter hög. Stenmaterialet består av naturligt rundade stenar vilka är 0,2-0,5 meter stora. Omedelbart sydväst om stentippen kan två åkerytor iakttas. 2) Åkerytorna begränsas av grunda diken och är 29x11 meter respektive 12x9 meter stora i öst- västlig riktning. Mellan RAÄ 314 och bergspartiet i söder finns ytterligare tre åkerytor. 3) Åkerytorna är långsmala, 55x3-8 meter, 44x5 meter respektive 15x3 meter stora i nordöst- sydvästlig riktning. Åkerytorna avgränsas av grunda diken och i SV avgränsas den största åkerytan av en terrasskant. Terrasskanten är 18 meter lång och 0,1-0,4 meter hög. Området bör ses i samband med RAÄ 314, där de fossila åkrarna är spår efter den övergivna gårdstomtens omgivande åkermark. Området bör ingå i ett utökat fornlämningsområde för RAÄ 314 samt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

Objekt 4, Fossil åker. (x6511974, y1568292) Området påträffades inom det östra utredningsområdet vid inventering och ligger på södra delen av impedimentet vid Skrindstorps gamla tomt (RAÄ 314). Objektet är beläget cirka 15 meter över havet och ligger cirka 10 meter norr om dagens åkerkant. Den fossila åkern är belägen i skogsmark och sluttar åt söder. Jordmänen består av sandblandad lerjord. Den fossila åkern är oregelbunden till formen och cirka 60x20 meter i storlek, enstaka markfasta stenar finns i dess sydvästra del. Åkerytan begränsas i söder av en terrasskant, vilken är cirka 60 meter

lång och 0,2-0,6 meter hög. Mot norr avgränsas ytan av ett åkerhak mot ett bergsparti. Närheten till RAÄ 125 (gravgrupp) och RAÄ 314 samt det topografiska fördelaktiga läget medför att området eventuellt kan innehålla nu dolda boplatslämningar och kulturlager. Området ska om möjligt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

Objekt 5, Kolbotten. (x6511517, y1568470) Objektet påträffades inom det östra utredningsområdet vid inventering. Anläggningen ligger cirka 100 meter öster om kraftledningsgata och är beläget i skogsmark bestående av i huvudsak tallskog. Objektet är beläget cirka 30 meter över havet. Anläggningen är oval till formen, 7x6 meter stor och 0,2-0,3 meter hög. I mitten finns en svag försänkning. Ej fast fornlämning. Lämningen bör undvikas vid den planerade exploateringen.

Objekt 6, Lintorkningsgrop. (x6511982, y1568021) Objektet ligger inom det västra utredningsområdet, och påträffades vid inventering. Anläggningen ligger cirka 150 meter norr om Nyberga och cirka 200 meter väster om Nävekvärnsvägen och är belägen cirka 20-25 meter över havet. Objektet återfinns i blockrik skogsmark, vilken sluttar mot norr. Lintorkningsgropen är rektangulär, har stensatta sidor och är 2x1 meter stor och cirka 1 meter djup. Lintorkningsgropen ligger centralt inom ett område som är 50 x20 meter. Utöver lintorkningsgropen finns ett tiotal ej bestämbara gropar inom samma område. De är runda, 1-3 meter i diameter och 1-1,5 meter djupa. Groparnas eventuella funktion är oklar. De kan ha utnyttjats som rotfruktsgropar men en annan möjlighet är att de kan ha använts som militära övningsgropar. Ej fast fornlämning. Lämningen bör undvikas vid den planerade exploateringen.

Objekt 7a, Boplatsläge. Objektet ligger inom det östra utredningsområdet, cirka 50 meter söder om avtagsvägen till Ärila och cirka 50 meter öster om Nävekvärnsvägen. Området är beläget i anslutning till ett impediment i åker på en höjd av cirka 10-15 meter över havet. Strax söder om impedimentet grävdes fem schakt på en flack höjd i åkermarken. Området utgörs av grå något sandig lera. I tre av schakten (S10, S11, S12) påträffades tre boplatsläggningar i form av två härdar samt en nedgrävning. Området ska om möjligt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

Objekt 7b, Boplatsläge. Objektet ligger inom det östra utredningsområdet cirka 100 meter söder om objekt 7a. Området ligger i direkt anslutning till det impediment där Skrindstorps gamla tomt (RAÄ 314) är belägen. Objektet är beläget cirka 10-15

Resultattabell					
Objekt	Kategori	Schakt	Källa	Status	Åtgärdsförslag
1	Gravgrupp	-	Inventering	Fornlämning	Undvikas / Förundersökning
2	Grav	-	Inventering	Fornlämning	Undvikas / Förundersökning
3	Fossil åker	-	Inventering	Fornlämning	Undvikas / Förundersökning
4	Fossil åker	-	Inventering	Fornlämning ?	Undvikas / Förundersökning
5	Kolbotten	-	Inventering	Ej fornlämning	Undvikas / Ingen åtgärd
6	Lintorkningsgrop		Inventering	Ej fornlämning	Undvikas / Ingen åtgärd
7a	Boplatsläge	S10 S11 S12	Sökschaktning	Fornlämning	Undvikas / Förundersökning
7b	Boplatsläge	S14	Sökschaktning	Fornlämning	Undvikas / Förundersökning
8	Boplatsläge	S18	Sökschaktning	Fornlämning	Undvikas / Förundersökning
Raä115	Naturbildning	-	FMR/Besiktning	Ej fornlämning	Undvikas / Ingen åtgärd
Raä120	Röjningsröse	-	FMR/Besiktning	Ej fornlämning	Undvikas / Ingen åtgärd
Raä125	Gravgrupp	-	FMR/Besiktning	Fornlämning	Undvikas / Förundersökning
Raä149	Torp	-	FMR/Besiktning	Ej fornlämning	Undvikas / Ingen åtgärd
Raä314	Bebyggelselämning		FMR/Besiktning	Fornlämning	Undvikas / Förundersökning
Raä370	Grop	-	FMR/Besiktning	Ej fornlämning	Undvikas / Ingen åtgärd

meter över havet. Strax norr och väster i åkermarken upp mot impedimentet grävdes fyra sökschakt. Området utgjordes av grå sandig lera. I det norra sökschaktet (S14) framkom en anläggning i form av en nedgrävning. Anläggningen kan möjligen knytas till Skrindstorps gamla tomt. En möjlighet är också att den kan knytas till de boplatsanläggningar som påträffades vid schaktningen av objekt 7a. Området ska om möjligt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

Objekt 8, Boplatsläge. Objektet ligger inom det västra utredningsområdet. Området är beläget cirka 40 meter nordväst om Nyberga och cirka 50 meter sydöst om objekt 1. Området ligger i brytzone mellan dagens åkermark och skogsmark, på en plattliknande plan höjd cirka 20-25 meter över havet. Väster om området sluttar terrängen ned mot den dalgång som sträcker sig mellan Marsviken och Svanviken. Inom området grävdes två sökschakt (S18, S19). I S18 påträffades en anläggning i form av en härd. Området ska om möjligt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

Registrerade lämningar

RAÄ 115, Naturbildning. Är belägen i svagt slutande moränmark, sydöst om ett impediment, i kraftledningsgatan. Anläggningen är rundad, 4 meter i diameter och 0,3 meter hög. En samling stenar och block 0,2-1 meter i storlek, de större är markfasta. Ej fast fornlämning. Lämningen bör undvikas vid den planerade exploateringen.

RAÄ 120, Stensättningsliknande lämning. Lämningen ligger på ett impediment/åkerholme i åkermark. Anläggningen är rund, 7 meter i diameter och 0,5 meter hög. I dess nordvästra kant är ytterligare odlingssten påförd. Troligen ett odlingsröse. Ej fast fornlämning. Lämningen bör undvikas vid den planerade exploateringen.

RAÄ 125, Gravgrupp. Gravgruppen består av två runda stensättningar, vilka ligger i skogsmark på krönet av ett höjdparti beläget på ett impediment i åkermark. Gravarna ska om möjligt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

RAÄ 149, Svanviksstugan. Stugan ligger inom det östra utredningsområdet och är en ryggåsstuga. Stugan omnämns först på häradskartan (1900). Idag

sommarstuga. Ej fast fornlämning. Lämningen bör undvikas vid den planerade exploateringen.

RAÄ 314, Bebyggelseämningar och övergiven tomt (Skrindstorps gamla tomt). Området är beläget på ett impediment i åkermark cirka 100 meter öster om Nävekvärnsvägen. Lämningarna ligger på en kalkbergsklack i hagmark. Bebyggelseämningarna består av 2 husgrunder och en källargrop inom ett 80x40 meter stort område. Husgrunderna är 6x5 meter och 7x5 meter. Inget av husen har säkra spisrösen. Källargropen är 3x3 meter och övervuxen av brännässlor. R-markeringen avser ej främst det idag synliga lämningarna utan eventuella nu dolda lämningar och kulturlager. Området ska om möjligt undvikas vid den planerade exploateringen. Om det inte går att genomföra ska objektet förundersökas.

RAÄ 370, Grop. Lämningen ligger i norra delen av det östra utredningsområdet. Ej fast fornlämning. Lämningen bör undvikas vid den planerade exploateringen.

Hänvisningar

Källor

Sörmlands museums arkiv.

Riksantikvarieämbetets Fornminnesregister. (FMR) Nicolai socken, Södermanlands län.

Ekonomisk karta över Sverige, Arnö 9H 2d. (Fornlämningsöversikten.) Skala 1:10 000. Lantmäteriverket. Gävle. 1986. .

Ekonomisk karta över Sverige, 9H Nyköping 2d Arnö. (Fornlämningsöversikten.) Skala 1:10 000. Generalstabens littografiska anstalt. Stockholm. 1960.

Digitala fastighetskartan (GSD) med fornlämningsöversikten.

Gröna kartan. Topografiska kartan Nyköping 9H SV. Skala 1:50 000. Lantmäteriverket. Gävle. 1985.

Karta öfver Jönåkers härad. Uppmätt år 1900. Generalstabens littografiska anstalt. Stockholm 1924.

Lantmäteriverkets arkiv i Nyköping, Nikolai socken. Akt 10 Ägomätning Ärilla. Upprättad år 1693 av lantmätaren Eric Agnér.

Akt 19 Ägomätning Öresta. Upprättad år 1694 av Eric Agnér.

Akt 44 Åker och ängsindelning Svanvik. Upprättad år 1734 av M. J. Rivell

Akt 57 Skattläggningsmätning Skrindstorp. Upprättad år 1767 av G. Vahlström.

Akt 104 Mätning af åker och äng Svanvik. Upprättad år 1824 av G. Jungström.

Antikvariska Topografiska Arkivet (ATA)

Dnr: 3033/74

Litteratur

Almquist, J. A. 1934. *Frälsegodsens i Sverige under storhetstiden. Med särskild hänsyn till proveniens och säteribildning. Nyköpings län och livgedingets Södermanlandsdel. Band 1. Inledning och tabeller.* Stockholm.

Almquist, J. A. 1935. *Frälsegodsens i Sverige under storhetstiden. Med särskild hänsyn till proveniens och säteribildning. Nyköpings län och livgedingets Södermanlandsdel. Band 2. Säterier.* Stockholm.

Administrativa uppgifter

Rapporten ingår i Sörmlands museums rapportserie: Arkeologiska meddelanden 2002:17

Södermanlands museums dnr: KUS01400

Länsstyrelsens dnr: 220-9335-2001

Tid för undersökningen: 020318-020319 och 020410-020412

Personal: Fredrik Engman, Björn Pettersson, Ingeborg Svensson

Belägenhet: Ekonomisk karta över Sverige i skala 1:10 000. Upprättad av Rikets allmänna kartverk. Arnö 9H 2d

x 6511000 y1567500

Koordinatsystem: Rikets nät

Höjdsystem: RT90

Undersökt yta: 833,6 m²

Dokumentationsmaterial förvaras i Sörmlands museums topografiska arkiv.

Bilagor

1. Schakttabell

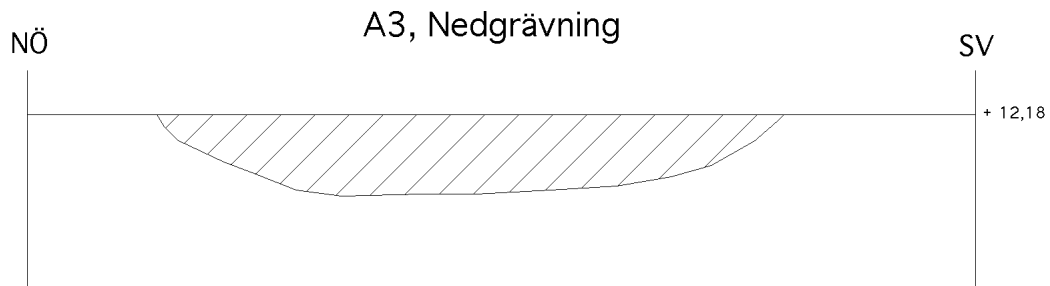
Schakt	Storlek (m)	Djup (m)	Anläggningar	Objekt	Terräng/Lagerföljd
1.	12 x 1,6	0,35	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter grå lera.
2.	11 x 1,6	0,35	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter grå lera.
3.	11 x 1,6	0,35	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter grå lera.
4.	11 x 1,6	0,35	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter grå lera.
5.	12 x 1,6	0,30	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter grå lera.
6.	12 x 1,6	0,30	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter grå lera.
7.	12 x 1,6	0,30	-	-	Åkermark; 0,20 m matjord, därefter grå lera.
8.	11 x 1,6	0,45	-	-	Åkermark; 0,35 m matjord, därefter grå lera, ställvis grå sand.
9.	10 x 1,6	0,35	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter grå lera. I norra delen av schaktet framkom berg i dagen.
10.	11 x 1,6	0,55	A1	7a	Åkermark; 0,45 m matjord, därefter grå lera. I norra delen av schaktet framkom berg i dagen.
11.	11 x 1,6	0,40	A2	7a	Åkermark; 0,30 m matjord, därefter grå lera.
12.	13 x 1,6	0,35	A3	7a	Åkermark; 0,35 m matjord, därefter grå lera.
13.	10 x 1,6	0,35	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter grå lera.
14.	9 x 1,6	0,40	A4	7b	Åkermark; 0,30 m matjord, därefter grå morän.
15.	10 x 1,6	0,35	-	-	Åkermark; 0,30 m matjord, därefter vitgrå lera.
16.	10 x 1,6	0,35	-	-	Åkermark; 0,30 m matjord, därefter vitgrå lera.
17.	10 x 1,6	0,30	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter vitgrå lera.
18.	9 x 1,6	0,25	A5	8	Åkermark; 0,20 m matjord, därefter grå stenig och grusig lera.
19.	10 x 1,6	0,25	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter grå stenig och grusig lera.
20.	10 x 1,6	0,30	-	-	Åkermark; 0,30 m matjord, därefter grå stenig och grusig lera.

Schakt	Storlek (m)	Djup (m)	Anläggningar	Objekt	Terräng/Lagerföljd
21.	11 x 1,6	0,30	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter grå lera.
22.	11 x 1,6	0,30	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter grå lera.
23.	11 x 1,6	0,20	-	-	Åkermark; 0,20 m matjord, därefter grå lera.
24.	10 x 1,6	0,35	-	-	Åkermark; 0,30 m matjord, därefter grå lera.
25.	10 x 1,6	0,40	-	-	Åkermark; 0,35 m matjord, därefter grå lera.
26.	11 x 1,6	0,30	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter grå lera.
27.	12 x 1,6	0,35	-	-	Åkermark; 0,35 m matjord, därefter grå lera.
28.	11 x 1,6	0,30	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter grå lera.
29.	10 x 1,6	0,20	-	-	Åkermark; 0,20 m matjord, därefter grå lera.
30.	16 x 1,6	0,35	-	-	Åkermark; 0,30 m matjord, därefter grå lera.
31.	9 x 1,6	0,40	-	-	Åkermark; 0,35 m matjord, därefter grå lera.
32.	12 x 1,6	0,30	-	-	Åkermark; 0,30 m matjord, därefter grå lera.
33.	12 x 1,6	0,30	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter grå lera.
34.	11 x 1,6	0,30	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter grå lera.
35.	11 x 1,6	0,30	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter grå lera.
36.	11 x 1,6	0,30	-	-	Åkermark; 0,25 m matjord, därefter grå lera.
37.	3 x 1,6	0,10	-	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, därefter gråbrun lerig morän.
38.	5 x 1,6	0,10	-	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, därefter gråbrun lerig morän.
39.	5 x 1,6	0,15	-	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, därefter gråbrun lerig morän.
40.	8 x 1,6	0,15	-	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, därefter gråbrun sandig morän.
41.	11 x 1,6	0,15	-	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, därefter gråbrun lerig morän.
42.	6 x 1,6	0,20	-	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, därefter gråbrun grusig/lerig morän.
43.	8 x 1,6	0,15	-	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, därefter gråbrun grusig morän.
44.	5 x 1,6	0,10	-	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, därefter gråbrun grusig morän.

Schakt	Storlek (m)	Djup (m)	Anläggningar	Objekt	Terräng/Lagerföljd
45.	8 x 1,6	0,10	-	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, därefter gråbrun grusig morän.
46.	10 x 1,6	0,20	-	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, därefter gråbrun grusig morän.
47.	7 x 1,6	0,20	-	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, därefter rödbrun grusig morän.
48.	8 x 1,6	0,10	-	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, därefter gråbrun grusig morän.
49.	7 x 1,6	0,20	-	-	Kraftledningsgata; 0,10 m vegetationsskikt, därefter grå lera. Tidigare betesmark och åkermark.
50.	8 x 1,6	0,20	-	-	Kraftledningsgata; 0,10 m vegetationsskikt, därefter grå lera. Tidigare betesmark och åkermark.
51.	11 x 1,6	0,20	-	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, därefter gulgrå grusig morän.
52.	10 x 1,6	0,20	-	-	Skogsmark; 0,10 m vegetationsskikt, därefter gulgrå grusig morän.
53.	7 x 1,60	0,30	-	-	Skogsmark; 0,15 m vegetationsskikt, därefter gulgrå grusig morän.

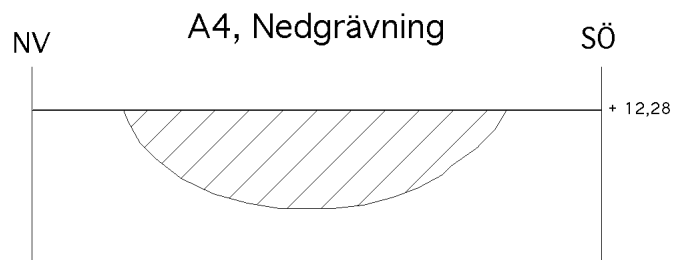
2. Anläggningsregister							
Anr	X	Y	Z	Typ	Form	Storlek	Fyllning
A1	6512265,776	1568235,047	12,20	Härd	Rund	0,6 x 0,6	Svart sotig humös silt. Enstaka skörbrända stenar i ytan. (0,05-0,10)
A2	6512255,661	1568236,529	12,48	Härd	Rund	1,1 x 11	Svart sotig humös silt. Enstaka skörbrända stenar i ytan. (0,05-0,10)
A3	6512240,561	1568242,620	12,18	Nedgrävning	Oregelbunden	1,5 x 1	Gråbrun humös silt. Rundad i profil och 0,2 m djup. Tydligt avgränsad.
A4	6512139,334	1568281,897	12,28	Nedgrävning	Rund	1 x 1	Gråbrun humös silt. Rundad i profil och 0,25 m djup. Tydligt avgränsad.
A5	6511941,816	1567985,100	21,67	Härd	Rund	1,8 x 1,8	Svart sotig humös silt. Enstaka skörbrända stenar i ytan. Flack form i profil.

3. Profilritningar

 - Fyllning; Gråbrun humös silt.

 - Nedgrävd i; Grå lera.

 - Fyllning; Gråbrun humös silt.

 - Nedgrävd i; Grå lera.

Skala 1: 20.